

MOĆ I NEMOĆ SUĐENJA U ZAŠTITI NA RADU

UVOD

Posljednjih godina smo velik dio rada posvetili praćenju i analizi sudske prakse zaštite na radu. Ako zakonsku normu označimo kao osnovu zakonitosti, kaznena suđenja za zaštitu na radu sigurnim su dokazom odnosa u praksi provođenja zaštite na radu, zaštite od požara i zaštite čovjekove okoline. U tom je smislu ovaj naš rad usmjeren.

Najprije smo pratili i pažljivo analizirali suđenje za eksploziju PUTA-a u Zagrebu. Kao što je poznato, eksplozija se dogodila 1. kolovoza 2002. g. Deset dana je sukljao otrovni dim nad Zagrebom i okolicom zbog čega su rajčice u Samoborskom gorju usahnule. Konačno, suđenje je završeno oslobađajućom presudom za sve optužene (vidjeti: Sigurnost, br. 2 i 4 iz 2009.). U tom suđenju smo imali i aktivnu ulogu, tj. sudjelovali smo u koncepciji obrane optužene M. Cjelokupna građa spisa nam je bila dostupna.

Suđenje Karlovačkoj pivovari popratili smo sa dva članka (vidjeti: Sigurnost, br. 2/2010. i 4/2010.). Riječ je o ispuštanju veće količine ugljičnog dioksida u prostor uz Pivovaru od čega je Z.N. 19. ožujka 2007. g. preminuo u Karlovačkoj bolnici. Slučaj je još u žalbenom postupku. Ovo suđenje je bilo i jest karakteristično po mnogim elementima.

Posvetili smo pozornost i suđenju u Splitu za željezničku nesreću u Rudinama o čemu

su objavljena dva članka (vidjeti: Sigurnost, br. 4/2009. i 2/2011.). Suđenje traje u Županijskom sudu u Splitu.

Pratimo suđenje u Zadru Draženu Slavici za Kornatsku tragediju od 30. kolovoza 2007. g. Treba reći da se u javnosti još uvijek vode polemike o uzrocima stradanja 12 vatrogasaca, a da je slučaj bez presedana u hrvatskoj judikaturi.

Našim istraživanjem smo obuhvatili i suđenje u predmetu Kupske ulice u Zagrebu.

Ova suđenja u razmaku od preko pet godina daju toliko raznolikih, proturječnih i jasnih činjenica korisnih za praksu da bi bila šteta ne izvući zaključke. Za vjerovati je da će naše istraživanje značiti nešto i mjerodavnim službama u državnoj upravi i javnim institucijama.

SUĐENJE KAO OGLEDALO STVARNOSTI

Promatrana suđenja, i svako od ovih suđenja posebno, ogledalo su naše stvarnosti. Naravno, sva su suđenja javna, pa je dokumentacija iz spisa dostupna javnosti. Procedura utvrđivanja činjeničnog stanja je takva da treba potpuno utvrditi sve činjenice o onom što se dogodilo, pa sve pogreške, poteškoće i nedorečenosti izbijaju na vidjelo. Nije riječ samo o pravnim činjenicama, već o tehničkim, medicinskim, kriminološkim i inim aspektima svakog pojedinog slučaja.

Nesreće koje su predmet svih promatranih suđenja nisu viša sila. Sve su nastale zbog ljudskih propusta i pogrešaka u organiziranju rada i primjeni sigurnosnih pravila. Suđenja pokazuju i dokazuju našu ranjivost, površnost i u bitnom neodgovornost. Slabosti organizacije rada, izmiješanost interesa pojedinih čimbenika i subjekata o kojima ovisi sigurnost ljudi i imovine, nesklad u djelovanju državnih nadzornih tijela, slabosti javnih institucija i konačno propusti kod poslodavaca. Sve se to vidi i jasno očituje u suđenjima.

Jedna teza dugo zagovarana i branjena o poslodavcu kao onom tko u cijelosti osigurava primjenu svih mjera zaštite, koja poslodavca čini jedino odgovornim, a posljedice onda padaju na izvršitelje rada, pokazuje i dokazuje ograničenost i slabost. U suđenju se ništa ne može prikriti, jer sve postaje vidljivo.

U svim slučajevima se također pokazuje da se nedovoljno u praksi razlikuje državno, javno i poduzetničko. To dovodi do izmiješanih kriterija za vrednovanje bitnih odnosa u sustavu državnog rada. Pogrešno je shvaćanje ugovora o rada u kojem se ocrtava odnos između poslodavca i radnika, jer su socijalni aspekti rada na taj način pod znakom pitanja.

Najsloženiji je pak problem u odnosu masovnih medija prema vrijednostima sudskog rada. Sloboda da se piše svašta, crne kronike po novinama i u ostalim sredstvima javnog priopćavanja teško se odražavaju na suđenje. Naravno, ne može se zagovarati zatvaranje suđenja od javnosti, ali će se morati tražiti odgovornost za javnu riječ i odnos prema sudu i suđenju. Slučaj Kupске ulice u Zagrebu i napadi na tu presudu koja nije pravomoćna opasni su za svako suđenje.

Činjenica da smo godinama prikupljali građu o spomenutim suđenjima omogućuje nam odgovoran odnos prema radu sudova i sudaca. Nije riječ o tome da ne vidimo poteškoće u postupcima sudaca, teškoćama vještačenja i dr., nego o tome da se ne smiju napadati nepravomoćne presude. Suci znaju da su izloženi javnosti i da ništa ne može promaći kritičkom sudu, ali je istina da im je uloga teška i nezahvalna.

Funkcija pravosuđa je da popravlja stanje zakonitosti, utječe na odnose i ponašanje svih čimbenika u državi, te da na taj način pridonese smanjenju nesreća i povećava sigurnost radnika na radu i sigurnost građana. S obzirom da se u zaštiti na radu, zaštiti od požara i zaštiti čovjekove okoline miješaju socijalni, tehnički, medicinski, obrazovni i ini čimbenici, znanja i vještine važni su za zdravlje i sigurnost na radu, to se mora očekivati utjecaj sudske prakse za buduće odnose. Sigurni smo da će se to i dogoditi.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Našim realistima, i svima koji prate ovaj rad, donosimo isječak iz studije "Borba za pravo" velikog pravnika i sveučilišnog profesora Rudolfa lheringa koji je tim djelom 1870. g. zaintrigirao Europu i u roku od 5 godina svi su europski narodi imali pristup i uvid u to djelo. Tako je i na hrvatskom jeziku objavljena studija u izdanju Sveučilišne knjižare Franje Župana i uz predgovor odvjetnika Hinka Hinkovića već 1875. g. u Zagrebu. Evo tog isječka:

"Time sam dospio na konac svog promatranja u borbi pojedinca za svoje pravo. Pratili smo to u cijeloj povorci pobuda njenih od najniže, najme pukog računanja o koristi, do pobude idealnije, naime obrane ličnosti i njezinih etičkih uvjeta, dok nas napokon uvjerenje, da se ideja prava ostvariti mora, ne uzdigne najviši onaj vršak, s kojega se lahko – kako vidismo – pogrešnim jednim korakom zločinac s povrijeđenog pravnog osjećaja ruši u ponor bezakonja.

Međutim nije pod ni pošto interes što ga ova borba po nas imade, prikovan li na pravo građansko ili život privatni, već siže i daleko izvan od tih granica. Narod napokon nije ništa drugo, no svota sviju pojedinaca, pa kako ovi osjećaju, misle, rade, tako osjeća, radi, misli i narod isti. Pokazuje li se pravno osjećanje pojedinaca u privatno-pravnih odnošaja tupim, kukavnim, bezčuvstvenim; ne može li radi zadjevica, što mu ih nepravedni zakoni ili loše pravne ustanove u put stavljaju, da se slobodno i snažno razvija; naiđe li na otpor, gdje bi se nadati imalo

pomoći zaštititi; privikne li uslijed toga na to, da podnosi mučke nepravdu, pa da ju smatra za neku neodoljivu sudbinu, koja se jednom već neda da promijeni; kako da je moguće, da u takvom gnjilom i potištenom pravnom osjećaju bukne na jednom živi plamen energije i otpora protiv povredi, nanesejoj, ne pravu pojedinca, već pravu cijelog naroda? Kako je moguće, da se u tako trulom i apatičnom pravnom osjećanju porodi u jedan hip toliko snage i požrtvovanja da obrani državu od svakog napadanja na njenu slobodu, njezin Ustav, da otkloni od nje navalu vanjskih dušmana? Tko nije navikao, da brani vazda muževno sopstveno svoje pravo, od kuda da mu dođe ona jakost, da za cjelinu dragovoljno uložiti imetak svoj i život? Tko nije u stanju, da shvati idealni gubitak na svojoj časti i ličnosti, ako iz udobnosti dobro svoje pravo napušta, tko se je u stvarnih prava se tičućih isključivo mjerilom materijalne koristi služio, od kuda se može očekivati, da će drugom mjerom mjeriti, da će inače osjećati, kada se raditi bude o pravu i časti naroda? Tko da mu udahne na jednom ono idealno nazrijevanje, koje se je u njem dosele vavijek zatajilo.

Ne! Borioc za pravo državno i sunarodno nije drugi nego borioc za pravo građansko. Ona ista svojstva, koja se je u odnošnjih potonjega stekao, prati će ga i onamo, odlučivat će i onde – što htje zasijano u pravu privatnom, to će dozrijeti i plodove nositi u pravu državnom i sunarodnom. U nizinah privatnog prava, u silnih i sičućnih odnošnjih životnih mora da se kaplja za kapljom ona snaga stvara i skuplja, mora da se nagomila ona

moralna glavica, s kojom jedino može država u velikom za svoje svrhe djelovati. Nije pravo državno, već je privatno najuspješnija škola za političko uzgajanje naroda, pa hoćeš li da znađeš koliko će narod u nuždskih slučajevih braniti svoga političkoga prava i svoj sunarodni položaj, kako pojedinac u privatnom životu čuva svoje vlastito pravo.

Ovaj bi idealizam zdravog pravnog osjećaja potkopao vlastiti svoj temelj, ako bi se ograničio na obranu svoga prava u obće. On si je međutim svjestan, ne samo, da u svome pravu brani pravo u obće, već da u posljednjem brani i svoje. Gdje u obćinstvu kojem takovi nazori o strogoj pravednosti zavladaju, tamo ćemo uzalud tražiti one žalosne pojave, koje su inače tako česti, da bi naime svjetina ako poglavarstvo zločinca ili prekršitelja zakonom proganja ili ga zatvoriti hoće, uz krivcu prionula smatrajući tako državnu vlast prirodnom protivnicom naroda. U takvom obćinstvu znade u suprot svatko, da se stvar prava i njega neposredno dojmi; uz zločinca će taj samo zločinac prijanjati, a ne pošten čovjek, koji će si za dužnost smatrati, da redarstvo i poglavarstvo dragovoljno potpomaže.

Skoro bi i suvišno bilo, da konačni svoj sud, koji iz svega toga što sam dosele kazao, slijedi riječima izrazim. Doista vrlo je jasan; za državu, koja hoće da bude štovana od spoljašnjog svieta, a unutra čvrsta i neuskolebiva, neima, drugačijeg dobra, koje bi više čuvali i njegovali murala negoli narodno pravno osjećanje."

mr. sc. Nikola Muslim, dipl. iur., Zagreb